

No: 1576 – Mahreç İşareti

ADANA ŞALVARI

Tescil Ettiren
YÜREĞİR ZİRAAT ODASI

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 25.08.2021 tarihinden itibaren korunmak üzere 17.04.2024 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 1576
Tescil Tarihi	: 17.04.2024
Başvuru No	: C2021/000327
Başvuru Tarihi	: 25.08.2021
Coğrafi İşaretin Adı	: Adana Şalvarı
Ürün / Ürün Grubu	: Şalvar / Hahlar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Yüreğir Ziraat Odası
Tescil Ettirenin Adresi	: Sinanpaşa Mah. Kışla Cad. Yüreğir ADANA
Coğrafi Sınır	: Adana ili
Kullanım Biçimi	: Adana Şalvarı ibaresi ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığında Adana Şalvarı ibaresi ve mahreç işareti amblemi işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Adana Şalvarı, Adana ilinde erkekler tarafından giyilen, beli uçkurlu (don bağı), ağı düşük ve peyik parçalı (ek parçalı) şalvardır.

Adana Şalvarına coğrafi sınırdaki "kara don" denir. Belden aşağı ayak bileğine kadar bacakları örter. Üretiminde siyah, füme, lacivert gibi koyu renkli pamuklu veya poliviskon kumaşlar kullanılır

Adana Şalvarını oluşturan kısımlar ve tanımları aşağıdaki gibidir.

Peyik: Ek parça anlamına gelir ve şalvara bolluk kazandırır. Adana Şalvarında peyik (ağ düşüklüğü) diz hattı hizasında veya diz hattının 5-10 cm altında biter. Parçalı bir modele sahiptir.

Bel uçkuru: Şalvarın belden kaymasını önlemek için bel kısmına içten geçirilip önünde bağlanarak kullanılan 1-1,30 cm eninde 1-1,5 m boyunca ince uzun pamuklu iplerden oluşan dokumadır. Coğrafi sınırdaki "don bağı" ismiyle anılır.

Adana Şalvarı, Adana ilinde uzun yıllardır kullanılır. Önceleri sadece tarımla uğraşan kişiler tarafından giyilmeye başlanmış ancak daha sonra bayram, düğün, kına gibi özel günlerde, yöresel halk oyunlarında ve günümüzde günlük giysi olarak kullanılmaya devam etmiştir. Coğrafi sınırın geleneklerinde yer alan Adana Şalvarı; şarkılar, türküler, beyitler vb. sözlü unsurlarda yer alır. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunur.

Üretim Metodu:

Adana Şalvarında pratik dikiş tekniği kullanılır. Farklı vücut tiplerine göre 4 ayrı şalvar kalıbı bulunur. Şalvardaki bel genişliği, uçkur (don bağı) ile ayarlanabildiği için kişi ölçülerinde en çok "yan boy" ölçüsü önemlidir. Yan boy ölçüsü, insan belinin yan hizasından ayak topuğuna kadar alınan ölçüdür.

Dikiminde toplam 4 m kumaş kullanılır. Dikilmek istenen şalvar kalıbı doğrudan kumaş üzerine katı sabun ile çizilir ve makas ile kesilir.

Kumaşın 2 m'si ön ve arka beden için 1,5 m'si 2 adet ön peyik için ve kalan 0,5 m'si 1 adet arka peyik için kesilir ve böylece kumaş toplam beş parçaya ayrılır. Makas ile kesilen kumaşın iki parçası ön/arka beden için kullanılırken diğer üç parçası peyik olarak kullanılır.

Ağ kısmı için kesilen 3 parça peyiğin ikisi belin 32-36 cm aşağısında paçaların arasına yerleştirilerek dikilir. Kalan 1 peyik ise şalvar içinde kalacak şekilde birleşmiş iki adet ön peyiğin ortasına yerleştirilerek üzerinden dikilir.

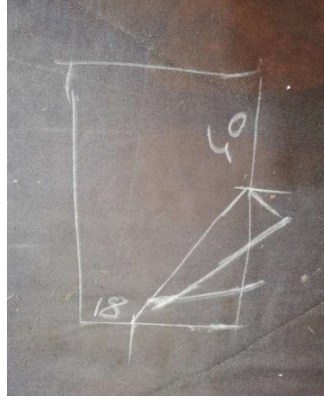
Şalvar, beline uçkurun (don bağı) geçeceği kadar boşluk bırakılarak dikilir ve dikim sonunda beline uçkur (don bağı) geçirilir. Şalvarın sağ ve sol yanına belin yaklaşık 3-4 cm altına birer adet fleto (parça ilik) cep yapılır.

Şalvarın parçaları birbirine sanayi tipi dikiş makinesi veya overlok makinesi kullanılarak birleştirilir.

Şalvar boyu ayak bileklerindedir.

Yan boy ölçüsü 100-105 cm olan bir kişinin peyik ölçüsü 61-72 cm arasındadır.

Peyik Ölçüsü: İnsan belinin yan hizasından peyik ucuna kadar alınan ölçüdür.

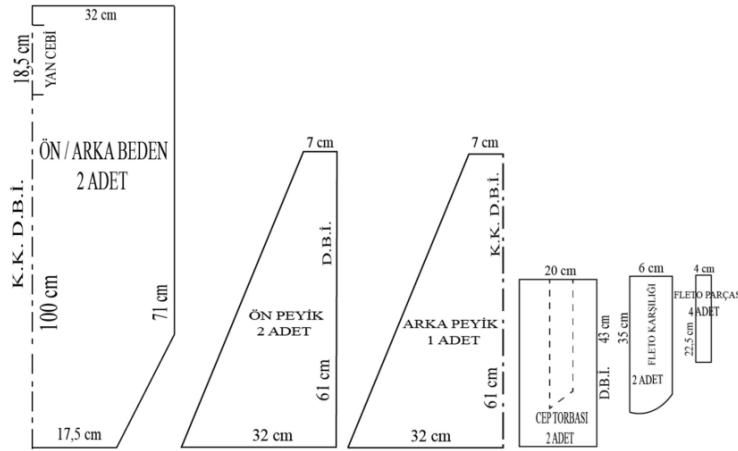
Şekil 1. Kumaş üzerinde sabunla kalıp çizimi

Adana Şalvarı için beden ölçülerine (S-M-L-XL) göre 4 ayrı kalıp bulunur. Kalıplar arasındaki fark ön/arka beden yan boy uzunluğu ile ön/arka peyik en ve yan boy uzunluğundan kaynaklanır. Kalıpların bel genişliği uçkur (don bağı) ile ayarlanabildiği için şalvarların bel genişliği (eni) sabittir.

Adana Şalvarı için beden ölçüleri

	Ön/Arka Beden Yan Boy Uzunluğu	Ön/Arka Peyik En Uzunluğu	Ön/Arka Peyik Yan Boy Uzunluğu
1 Nolu Kalıp	100 cm	32 cm	61 cm
2 Nolu Kalıp	100 cm	36 cm	65 cm
3 Nolu Kalıp	102 cm	32 cm	65 cm
4 Nolu Kalıp	105 cm	34 cm	72 cm

1 numaralı kalıbın çizimi aşağıdaki gibidir. Diğer kalıplar da tablodaki ölçülere göre ayarlanır.

Şekil 2. 1 numaralı kalıbın çizimi

Uçkur (Don bağı):

Şalvarın belden kaymasını önlemek için bel kısmına içten geçirilip önünde bağlanarak kullanılan 1-1,30 cm eninde 1-1,5 m boyunca ince uzun pamuklu iplerden oluşan dokumadır. Coğrafi sınırda “don bağı” ismiyle anılır.

Don bağı, tırlık denen pamuklu iplikten dokunur. Tırlık ipinin ıygısı ve çözgüsü pamuklu iptir. Don bağı düz krem renginde veya karaboya sarısı renginde olabilir.

Don bağının karaboya sarısı (sarı renk tonu) renginde renklendirilmesi doğal boyacılık yöntemi ile yapılabilir. Bu yöntemde; kazan 10-15 litrelik su ile doldurulur ve odun ateşinde kaynamaya bırakılır. Su kaynamaya başladığında kazan içine 1-1,5 kg'lık nar kabuğu ile tırlık ipleri birlikte bırakılır. Kazan tahta kürekle sık sık karıştırılır ve odun ateşinde 2-3 saat kaynatılır. Bu süre sonunda kazan ateş üzerinden alınır ve tırlık ipleri nar kabuğu - su karışımında 2-3 gün bekletilir. Sonra nar kabukları tırlık ipleri arasından elle ayıklanarak sudan çıkarılır.

Sudan çıkartılan tırlık ipleri tokuşlanıp (dövülüp) zibil (inek dışkısı) içine gömülerek bir kaç gün kurumaya bırakılır. Zibil içerisinden çıkartılan kurumuş tırlık iplerinde karaboya sarısı elde edilir ve bu renkler tırlık iplerinde asla solma yapmamaktadır.

Tırlık ipleri zibil içerisinden çıkartıldıktan sonra temiz, düzgün bir zemin üzerine serilerek açık havada güneşte 1-2 gün dinlendirilir. Akabinde tırlık ipleri yumak haline getirilerek sarılır.

Şekil 3. Tırlık ipi

Uçkur (Don Bağı) Yapımı:

Tırlık ipleri kullanılarak geleneksel yöntemler ile üretimi yapılır. Kullanılan renkler düz krem rengi veya karaboya sarısı rengidir.

Don bağı, dizler arasında gerilen çözümlü iplikleri üzerinde bir kaç dal parçası kullanılarak dokunur. Bu malzemelerden biri 2-3 cm çapında 10-15 cm arası uzunlukta diğeri daha kalın ve uzundur.

Çözgü, araları istenilen çözgü boyuna göre 3-4 m arasında ayarlanan iki çivi ya da kapı kolu üzerinde hazırlanabilir. Çözgü teli sayısı istenilen dokuma enine göre 30-40 tel arası olabilir. Çözgü iplikleri istenilen çözgü teli sayısına ulaşana kadar istenilen iplik sırası bitmiş bir örneğe göre takip edilerek iki çivi etrafında dolanarak çözülür. Çözgü çözme işlemi bitince iplerin ucu kesilerek yumaklardan ayrılır. Çözgü ipi üzerindeki iplerin uçları birbirine bağlanır. Çözgü dizler arasında gerdirilebilecek uzunlukta kenardan düğümleir, bir kenarında çözgü telleri dal parçası etrafında dolanır. Bu işlemi yaparken çözgü tellerinden biri dal parçasının etrafında önden arkaya doğru sarılırken diğeri tam tersi yönde arkadan öne doğru sarılır.

Tüm çözgü ipleri dal parçası etrafında sarıldıktan sonra pamuklu bir ip yardımıyla gücü bağlama işlemi yapılır. Gücü bağlamada kullanılacak iplik, bu dal parçasının altından geçen ipliklerin etrafından dolanarak yapan kişinin işaret parmağı üzerinde dolanır. Bütün çözgü telleri etrafında dolandıktan sonra bu iplerin arasına 5-6 cm uzunluğunda olan ince dal parçası takılıp sıkıştırılarak düğüm atılır.

Çözgüler oturur pozisyondaki kişinin dizlerinin etrafından geçirilerek dokumaya başlanır. Iygı (atkı) olarak kullanılacak iplikten ufak bir yumak hazırlanır. Iygı (atkı) ipi, bir sıra gücü tahtasının üzerindeki iplerin arasından, bir sırada da gücü tahtasının kaldırılması ile oluşan çaprazlıktan atılarak dokuma işlemine devam edilir. Iygı (atkı) ipliklerinin her sırada sıkıştırılmasında ahşap ya da metal bir çubuk kullanılır.

Çözgünün sonuna gelindiğinde, iki ucunda kalan iplikler, ikiye ayrılıp küçük bir saç örgü yapılarak uçları bağlanır.

Dokumacılıkta “atkı”; kumaşı oluşturan iki iplik sisteminden kumaşın enine doğru olanları tanımlar. Atkı iplikleri, çözgü iplikleriyle dik açıdır. Bu iki iplik kumaşın dokusunu oluşturur. Coğrafi sınırda atkı ipine “ıygı” adı verilir.

Şekil 4. Don bağı dokuma tezgâhı ve don bağı örneği

Şekil 5. Tırlık ipinden dokunmuş don bağı

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Adana Şalvarının coğrafi sınırda köklü bir geçmişi vardır. Coğrafi sınırın geleneklerinde ve ekonomisinde önemli yere sahiptir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunan Adana Şalvarının tüm üretim aşamaları coğrafi sınırda gerçekleştirilir.

Denetleme:

Denetimler; Yüreğir Ziraat Odasının koordinatörlüğünde, Yüreğir Ziraat Odası, Adana Valiliği ve Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümünden ürün konusunda uzman birer kişinin katılımıyla 3 kişiden oluşan denetim mercii tarafından düzenli olarak yılda bir defa, gerekli görülen durumlarda ve şikâyet halinde ise her zaman gerçekleştirilir.

Denetimlerde; üretimde kullanılan malzemelerin uygunluğu; üretim metoduna uygunluk; Adana Şalvarını oluşturan unsurların ve nihai ürünün özelliklerinin uygunluğu ile Adana Şalvarı ibaresinin ve mahreç işareti ambleminin kullanımının uygunluğu denetlenir.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.